

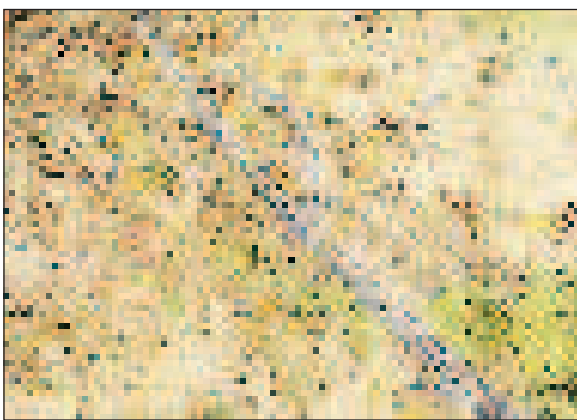
Bécs vizei és Suess

Ivóvíz az Alpokból és a Duna szabályozása

A Városi Tanács 1861. december 1-jén nemzetközi pályázatot írt ki a részletes tervekre, vagyis a „megvalósíthatósági tanulmányokra”. A tervek elbírálására 1862. november 21-én egy 12 fős bizottságot hoznak létre a Városi Tanács tagjaiból. A Bizottság építész tagjának, Ludwig Försternek a halála után, 1863-ban került a testületbe Edvárd Suess. Ugyanazon év tavaszán a bizottság a benyújtott pályamunkák megvalósíthatóságát és terveit részletesen ellenőrizte, végigvizsgálva a lehetséges forrásterületeket. 1864. július 12-én a bizottság – Suess javaslatára – meghozta döntését: a vízvezeték a Höllental vidékéről, a Rax és a Schneeberg hegyek lejtőiről kiindulva kell Bécsbe elvezetni. A területen két bővízü forráscsoport található: a Kaiserbrunnen és a Stixenstein. A Kaiserbrunnen a császár vadászterülete volt, akihez a város küldöttséget küldött, hogy azt a városnak adományozza. Ezt a császár 1865-ben a Ringstrasse megnyitó ünnepségén ünnepélyesen be is jelentette. A Stixenstein viszont Ernst Karl von Hoyos-Sprinzenstein gróf tulajdonában volt, ezt a területet a város kisajátította. A jogi eljárás 1868 augusztusáig húzódott.

A városi tanács döntése után láttak neki a részletes tervek elkészítésének. Ezt a munkát 1865 októberére fejezték be, és a terveket több hónapra nyilvános szemlére bocsájtották az Augarten palotában. A véleményezett terveket 1866. május 25-én fogadta el a Városi Tanács és ezzel 1866. július 3-án a bizottság mandátuma le is járt, ekkor ugyanis az építkezés megvalósításáért felelős 20 tagú bizottságot választottak. A Stixenstein forrásvidék megszerzéséért folytatott jogi eljárás elhúzódása miatt csak 1868 júniusában adták ki az első építési engedélyeket. A kiadott engedélyek birtokában fogtak hozzá a kivitelező kiválasztásához. A „tender” nyertese 1869. október 12-én, egy londoni építési vállalkozó, Antonio Gabrielli lett. Az építkezés hivatalos kez-

dete 1870. április 27-e volt, amikor I. Ferenc József császár megtekerte az első kapavágást. Az ő mozdulatával kezdték el építeni a 95 km hosszú vezetékét, azt az átlagosan 1 méter belső átmérőjű csövet, amelynek belsejét betonból készítik, és cementtel lesimítják. A csövet másfél méter mélyen a talajba fektetik, hogy a vezeték nehogy elfágyjon télen. Az egyenletes lejtés érdekében – a domborzathoz igazodva – de szó szerint hegyen-völgyön át vezették, a hegyekben sokszor alagútban, a völgyek felett téglafalazatú lábakon álló boltíves aquaductokban. A leg-hosszabb hid Badennél, míg a leglátványosabb Mödlingnél áll, amely egy mély

A Duna eredeti, szabályozás előtti szakasza Bécsnél a második katonai felmérés térképén (1820 körül). Enyhén áttetszően bemutatjuk a mai, szabályozott medret (halványkék sáv a Google térképén)

völgy felett ível át, és mindkét végén alagútban folytatódik. Az alagutak robbantását végző alvállalkozó nem boldogult a feladattal, ezért a munka elvégzésére a Hadügyminisztertől 250 utászt kértek.

A munkálatok 1873 őszén fejeződtek be. Ekkorra elkészült a Rosenhügelen, Bécs déli külvárosában, 100 méterrel a Duna szintje felett a nagy víztároló medence és a városi csőhálózat. A vízvezeték ünnepélyes megnyitójára 1873. október 24-én került sor, a Schwarzenbergplatzon megépített szökőkút üzembe helyezésével, ahol a csővezetékben levő nyomás hatására csaknem 40 méter magasra lövell fel a vízsugár!

Az elkövetkező években a bécsi háztartásokat – a járványveszély csökkentése érdekében – arra kötelezték, hogy csatlakozzanak a vízvezetékre. A századfordulóra, az akkori világ harmadik legnagyobb városává nőtt Bécsben a növekvő lakosság-szám és vízigény miatt újra vízhiány lépett fel, de ez már egy másik történet...

Bécs világvárossá építésének nemcsak az ivóvíz, hanem a város határában folyó Duna szabályozása is feltétele volt. A hegyek közül kiérő folyam esése itt még sokkal nagyobb, mint a lejjebb, Magyarországon átfolyó szakaszáé: kilométerenként fél-egy métert is esik a vízszint – összehasonlítással ez az érték Budapestnél kb. 5 centiméter kilométerenként! Még így is kisebb a lejtés, mint a hegyvidéki szakaszon, így a Duna nagy mennyiségű durva hordalékot hoz idáig és – energiájának egy részét elvesztve – annak nagyját le is rakja. Emiatt a folyam medre állandó változásban volt, számos szigete, zátonya között még a főmeder is ide-oda helyeződött. Ennek következtében Bécs északkeleti szélén egy több kilométeres ártér húzódott, amelyen az átkelés is gondot okozott – gondoljunk csak Habsburg Károly főherceg és Napóleon itt megvívott 1809-es asperni csatájára.

A földrajztudományban igen jártas Suess is javasolta a meder szabályozását. Ez teljesen más elveken alapult, mint az ezzel részben egyidőben készült Tisza-szabályozás: a szabályozatlan Duna alakja nem is emlékeztetett az Alföldön kanyargó Tiszáéra. A bécsi Duna-szakaszon Klosterneuburgtól Mannswörthig egy mesterséges, nyílegyenes medret készítettek. A vándorló kisebb mellékágak egy részét immár rögzített helyen megtartották: így a Bécs belvárosának szélén folyó Duna-csatornát és a Kaisermühlen és Kagran közötti Alte Donau (Régi Duna) medret is. A többi fattyúágat feltöltötték, megszüntették, emléküket legfeljebb egy-két utca iránya vagy neve (pl. az Augarte-part északi szélén futó Wasser-Allee) őrzi. Az új medren már könnyebben lehetett állandó hidakat létesíteni, így megnyílt az út az ártér egy részének beépítésén túl a város Duna túlsópartján történő terjeszkedéséhez is.

MOLNÁR GÁBOR–TIMÁR GÁBOR